Ч. 191 (10.868). Львів, вівторок 31. серпня 1926. Opłata pocztowa zapłacona ryczałtem. Рік XLIV

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Конґрес меншостей.

Млявість конгресу. — Привітна промова д-ра Вільфана. — Привіти представників поодиноких нац. ґруп. — Реферат д-ра Шімана на тему: Держава і нація. — Резолюції про культурну автономію.

Женева, 26. серпня 1926.

Конгрес „організованих національних груп в европейських державах" пройшов, правду кажучи, без більшого враження. Над ним царювала до крайних меж посунена льояльність до істнуючих державних організмів і їх кордонів. Вузькі рямки конгресу просто здусили вже й так сильно обрізану програму конгресу.

Не вважаючи на підготовчі заходи і розвинену пропаганду, не було більшого зацікавлення зїздом ні з боку великих держав ні їх офіційних представників. Також світова преса реаґувала на теми, порушені зїздом, переважно в реферуючім тоні. Офіційна Ліга Націй вислала на конгрес свого обсерватора в особі п. Кольбана, референта „жалоб" нац. меншостей.

На конґрес явилося понад сто делєгатів, які репрезентували 17 орґанізованих національ. ґруп. Відкриття конгресу відбулося 25. ц. м. в ґотелі „Вікторія". Відкрив його вступною промовою голова зїзду д-р Йосиф Вільфан, словінський посол в італійському парляменті.

Відкриваючи конгрес, зазначив він, що на другий конгрес „організованих національ. груп в европейських державах" допускається тільки організовані нац. ґрупи, які проявляють самостійні культурні змагання. В зїзді бере участь 17 таких ґруп з Чехословаччини, Румунії, Югославії, Еспанії, Німеччини, Литви, Естонії, Латвії, Польщі, Австрії, Італії, Болгарії, Данії і Мадярщини.

Головним завданням конґресу, який радитиме над поодинокими квестіями згідно з принціпами, принятими мин. року (про розвязку даних питань виключно в рямках істнуючих державних організацій), є забезпечення свободи національно культурного розвитку меншостей. Дальшими точками програми є язикове питання, господарська рівноправність, забезпечення прав горожанства, виборча рівноправність та справа вирішування конфліктів між меншостями і державами. Між нац. ґрупами істнують глибокі розбіжности щодо вирішення поодиноких питань, та всі вони є згідні ставити опір обмеженню, а тим більше нищенню нац.-культурних прав.

З черги промовляв заступник Катальонців (з Еспанії) Маспоній Анґлязель, який заявив, що катальонська група через свою участь в конгресі не зрікається прав, які виникають з повного приноровлення національного принціпу. Навпаки, своєю участю в конгресі Катальонці бажають висловити надію на мирну розвязку нац. питання. Як довго в Катальонії не будуть привернені знищені вольности, так довго там буде огнище вічного неспокою й міжнародньої небезпеки.

В імени російської групи вітав зїзд естонський посол проф. Курчинський, який висловив вдоволення з того приводу, що російський нарід через своїх відпоручників може взяти участь в працях конґресу.

Після того голова повідомив зїзд, що Українці, Білорусини і Литовці з Польщі беруть участь в зїзді виключно тільки в характері обсерваторів, тому що заступлені ними народи обстоюють вповні принціп самоозначення народів.

Мадярський делєгат з Чехословаччини Сіллє (Szüllő) заявив, що питання меншостей є недугою всієї Европи. Завданням конґресу є найти лічничі засоби проти тієї недуги. Ліга Націй такого лікарства не найшла. Вона хоче зберігти дотеперішній стан. Меншости мусять боронитися й апелювати до світа, а саме до Зєдинених Держав. Меншостеве питання може бути розвязане тільки серед почуття любови і справедливости, „бо як довго меншости не є рівноправними, як довго вони є тільки підданцями, а не громадянами, як довго в світі є озброєні і неозброєні держави, як довго в світі не панує заповідь: люби ближнього свого, як самого себе, — так довго світ все буде хворий".

В імени пятьох жидівських груп (з Польщі, Литви, Латвії, Чехословаччини й Румунії) промовляв їх мандатар Моцкін. Жиди є найстаршою нац. меншістю. Націоналізм тільки тоді буде правдивий, коли він матиме зрозуміння також для инших національностей. Треба виробити моральний кодекс про взаємовідношення народів між собою.

В імени польської групи з Німеччини, Литви, Латвії, Румунії і Чехословаччини промовляв д-р Качмарек.

Після того провідник німецької фракції в естонськім парляменті проф. д-р П. Шіман в довшому рефераті висловив кілька цікавих думок про відношення меншости (дійсної, дрібно або атериторіяльної меншости) до держави. Він заявив, що слід створити нове право, яке вирівнювалоб розбіжности між національною і державною приналежністю. Інтереси меншости вимагають правної охорони у відношенні до держави. Це є передумови збереження мира. Праву національности треба дати цінку, конкретну форму. Ліга Націй може управильнювати тільки відносини між державами, але не може означувати взаємовідносин між державою і входячими в її склад горожанами чи групами горожан. Принціп про право самоозначення торкається державної приналежности, яке не є ідентичне з національною приналежністю. Право самоозначення не вирівнує того противенства і не є ніяким засобом задля створення мирного співжиття ріжних національностей на тій самій території. Договори про охорону нац. меншостей роблять ті меншости обєктами торгів між державами. Внутрі держав повинно бути створене нове державне право, позитивне право народности. Державні інтереси слід відділити від культурної ділянки, створюючи в державі повну свободу для плекання всякої національної культури. Культурна ділянка повинна бути виділена з держ. рямок і приділена нац. громадам як їх власна ділянка. В Анґлії давно наступив повний розділ держави і культурної ділянки. Держава не повинна мати права вважатися єдиним національним заступником народньої думки. Національною репрезентацією повинен уважатися збір людей, що належать до означеної народности без огляду на те, в яких державних організмах вони живуть.

В другому дні нарад (26. ц. м.) виголосив довший реферат на тему культурної автономії д-р Робінзон (жидівський посол до литовського парляменту), зголошуючи такі резолюції:

1) Осягнення національної і культурної автономії повинно бути залежне тільки від волі даної меншости;

2) Признання до даної національної меншости повинно бути залежне від волі одиниці і не сміє спричинювати для неї ніякої шкоди;

3) Обовязком держави є призначувати зі свого буджету субвенції на культурні цілі меншости у пропорціональному відношенні до чисельности даної меншости.

В лоні жидівської групи прийшло було до сутички між пос. Ґрінбавмом і референтом культурної автономії пос. Робінзоном. Пос. Ґрінбавм домагався видвигнення для територіяльних меншостей автономії територіяльної. У висліді прийшло до компромісу, якого висловом є перша резолюція.

В дискусії над резолюціями пос. Робінзона представник польської групи д-р Качмарек домагався, щоби до поставлених резолюцій додати поправку, що вони повинні бути здійснені в порозумінні з правительствами даних держав, бо инакше їх можнаб уважати таранами проти державної суверенности.

В голосуванні принято резолюції референта.

* * *

Як донесли телеграми, дня 27. ц. м. закінчився конгрес „організованих нац. груп в европейських державах". В язиковій справі приняв він резолюцію про те, що державні мови (себто мови нац. більшости) повинні обовязувати тільки в адміністрації. В справі вирішування конфліктів між правительствами і нац. групами зїзд виніс постанову, в якій поручає творення паритетних комісій для подібних справ.

Военні пляни Польщі.

Маніфест Незалежної Лейбур Парті.

Льондон, 28. серпня 1926.

Анґлійська Незалежна Робітнича Партія (ліве крило Лейбур Парті) видала маніфест, в якому звертає увагу світа на небезпеку війни у звязку з політикою Польщі. Серед Литовців і народів Рад. Союзу є загально поширена думка, що польський диктатор Пілсудський має намір зробити військовий напад на Литву і в тій справі веде переговори з анґлійським міністерством закорд. справ. У звязку з тим ідуть тайні переговори, щоби заспокоїти Німеччину шляхом віддачі їй частини польського коридору. Кожну польську офензиву проти Литви уважав би Рад. Союз власною загрозою і военним виповом. А це було би початком нової европейської війни.

Тому маніфест взиває робітників, щоби звернули увагу на ці наміри і домагалися від уряду заборони достави амуніції, щоби в зародку вбити военні надії, а головно, щоби не допустити до піддержки Польщі Великою Британією.

Перед зборами Ліґи Націй.

Париж, 28. серпня 1926.

Часописи подають інформації з окруження мін. Залеського, що Польща не буде робити ніяких труднощів у Женеві. Польща вдоволиться проєктом льорда Сесіля про організацію Ради. Польща хотіла би тепер одержати ґарантію на непостійне місце. Становище Еспанії й Італії і дальше непевне.

Проєкт рад.-польського пакту.

Варшава, 28. серпня 1926.

Радянський посол у Варшаві Войков предложив польському мін. Залеському перед його виїздом до Парижа і Женеви проєкт радянсько-польського договору про неаґресію.

Початок шкільного року.

У сільських школах початок науки 1. вересня, а в инших місцевостях, де нема красухи — 6. вересня.

Варшава, 28. серпня 1926.

Після першого телефонічного розпорядку мін. освіти, яким початок шкільного року у всіх школах на території Польщі означено на день 15. вересня, — вийшов другий, який змінює попередній розпорядок, вводячи повне заплутання щодо початку шкільного року.

Отже новий розпорядок каже, що з огляду на заспокоюючі вістки щодо поширення красухи міністерство освіти уповажнило шкільні власти зарядити розпочаття шкільної науки у сільських школах в нормальному речинці (1. вересня), згідно в дещо приміненому речинці (6. вересня) у всіх тих місцевостях (не знати: сільських, чи міських?! — Ред.), в яких згідно з думкою санітарних властей нема випадків красухи.

НАДІСЛАНЕ.

За надіслане Редакція не відповідає.

...він 14 точок, що містять у собі домагання правої робітничої опозиції. З цими точками познайомимо наших читачів у слідуючих числах „Діла". Перед кількома днями влаштував Бадіян у Берліні публичний виклад про теперішнє положення в СРСР і про політику компартії. У викладі взяла участь маса російських емігрантів. Промовляв Бадіян, як пише „Руль", незвичайно цікаво і горячо, хоч як робітник не імпонував систематикою та обробленням свого викладу. Ці недостачі мала йому заступити — як пише тойже „Руль" — велика щирість. Господарське положення СРСР вийшло в його малюнку на нечувану руїну. Система правління вийшла страшною тюрмою. Нині самих робітників опозиціоністів має сидіти понад 4000 в тюрмах. Розстріли відбуваються також навіть без судів. В одному Оренбурзі мали розстріляти без суду за час від 15. серпня 1925 до липня 1926 р. аж 27 робітників і селян. На думку Бадіяна найбільшою язвою СРСР є Комінтерн, що пожирає великанські суми та коштує СРСР і всі його робітничо-селянські маси чи не більше як ціла давна династія Романових. Сама управа Комінтерну в Москві має аж 1200 урядників. Зіновєва не може знести. Не любить і Сталіна, що окружився тепер своїми земляками Грузинами та править цілим Союзом, як правдивий диктатор. Бадіян твердить, що права робітнича опозиція в компартії є дуже сильна і складається у своїй перевазі з робітників від варстатів.

— **Виконання смертного присуду в Кракові.** Дня 26. серпня повішено в Кракові Станіслава Зелінського, засудженого на кару смерти за вбивство касієрки Ольги Чорембської й родини Місілюк-Шерелевич. Зелінський не виявив перед смертю найменшого жалю. Це перше повішення в Кракові від часу повстання Польщі.

— **Скільки памятників має Відень?** Під цим заголовком находимо цікаву статтю в щоденнику „Н. Вр. Журналь", з якої виходить, що на одних тільки прилюдних площах і в парках є у Відні 72 великі мистецькі памятники. Характеристична річ, що найбільше памятників у Відні мають музики (Бетовен 2 — в І. і XII. окрузі, Брамс, Брукнер, Гайдн, Ляннер і Штравс, Моцарт, Шуберт, і ин.). Дальше слідують пануючі й визначні полководці, а щойно по них славні поети, малярі, винахідники й заслужені для міста горожане. Поза тим є ще у Відні багато високомистецьких памятників по церквах і на цвинтарях, не згадуючи вже про сотки памяткових таблиць на спомин ріжних осіб або подій. — А які памятники і скільки їх у нас? Скільки не памятників, а хочби пропамятних таблиць уфундовано на цілій соборній Україні з приводу 10-ліття смерти Франка?

— **Вписи** до мужеської, фахово-доповняючої вечірної школи (Рідної Школи) У. П. Т-ва у Львові, концесіонованої Шкільною Владою, при вул. Городецькій ч. 95, відбудуться до приготовляючої кляси та до перших, других і третіх кляс у днях 30. і 31. серпня та 1., 2., 3. і 4. вересня 1926 від 4—6 години пополудни. До приг. і до перших кляс приймається учеників-термінаторів усіх фахів, до других кляс слюсарів, столярів і шевців, а до третіх кляс слюсарів і столярів.

— **Вписи** до жіночої фахово-доповняючої вечірної школи (Рідної Школи) У. П. Т-ва у Львові, концесіонованої Шкільною Владою, а саме до приготовляючої, першої, другої і третої кляси для учениць-термінаторок ріжних фахів, відбудуться при площі св. Юра ч. 5 в тім самім часі.

— **Конц. торговельні курси З. Ольшевського,** вул. Куркова 38. тел. 31—14 приймають вписи на однорічні і піврічні Торговельні Курси. Підручники з шкільної бібліотеки. Чужі мови і стенографія. Наука писання на машинах. Канцелярія урядує від год. 10—12 і від 4—6. Вписи до 5 вересня ц. р. 338 4-4

— **Свій по своє!** Купуйте і уживайте лише пасту до обуви „Елеґант" О. Левицької і Ск. Львів Кордецького 51. 331 5-5

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

З судової салі.

Присуд на 30 українських соціялістів.

Люблин, 26. серпня 1926.

Вчора в апеляційному суді в Люблині запав присуд у справі 30 українських соціялістів, засуджених в лютім ц. р. окружним судом в Замості. Апеляційний суд у Люблині збільшив обжалованому Ясінському вимір кари з 4 до 6 літ тяжкої тюрми, трьом дальшим обвинуваченим зменшив кару з 6 на 5 літ, двом з 5 на 4, а двом з 4 літ тяжкої тюрми замінив кару на 3 роки дому поправи з зачисленням 8-місячного слідчого арешту. Накінець одному обвинуваченому зменшено вимір з 3 років вязниці на півтора року кріпости з зачисленням 8-місячного слідчого арешту. Всіх засуджених позбавлено прав. Инших обвинувачених увільнено згідно з присудом окружного суду. Цей присуд засуджені приняли відспіванням „Червоного Прапору". Ту саму пісню співали в часі конвоювання їх з суду до тюрми.

☦ Володимир Пещанський.

(10. XI. 1873—26. VIII. 1926.)

Дня 26. серпня помер у Львові після довголітньої недуги інжинір-архитект, спеціяліст-знавець староруської та староукраїнської іконописі та мистецького промислу, Володимир Пещанський. Еміґруючи з Великої України в 1921 р., привіз Покійник зі собою прекрасну збірку ікон, килимів, вишивок і картин, які послужили матерялом для уладженої тодіж в Національному Музею виставки, що була в свій час оцінена на шпальтах нашого часопису проф. М. Федюком („Діло", 1922, ч. 7). В довоєнній Росії здобув собі Покійник голосне імя як знавець і консерватор мистецької старовини, якій посвятив усе своє життя. Опинившися на Галицькій Україні, старався примінити своє знання і досвід до нинішніх вимог. Першим і многоцінним його ділом була систематизація та вмілково-вміла реставрація ікон Національного Музею у Львові, а далі ікон і килимів Музею Наук. Тов. ім. Шевченка тутже. Для видавництва Національного Музею у Львові написав він цінну з наукового боку, а разом з тим дуже популярну і повчаючу розвідку п. з. „Старі килими України" (1925), а дальше „Богородчанський Іконостас" (1926) та „Техніку галицької іконописі" (друкується). Для всіх цих видань видав Покійник знаменіті знимки і репродукції. Крім цього як архитект запроєктував будинок Національного Музея. Працюючи в Національному Музею, з незмінною енергією і знанням працював для Музею Наук. Тов. ім. Шевченка, в якому перевів систематизацію й опис збірки килимів та почав систематизацію вишивок і гафтів, на основі якої задумував скласти студію п. з. „Український людовий орнамент". Для журналу „Богословія" написав довшу статтю про „Великоруську і староукраїнську ікону".

До нас добився Покійник уже дуже хорою і знеможеною людиною і можна було тільки подивляти енерґію і любов, з якою він, не дивлячись на недугу і тяжкі з матеріяльного боку життєві умови, не кидав праці аж до моменту, коли мусів лягти в ліжко, з якого вже не піднявся. Про Покійника та його заслуги для української археольоґії й історії мистецтва напишемо в найближчих днях. — В. И. П.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Єсевського у складі 31 осіб виступає:
Вівторок 31.VIII. Зборів.
Середа 1.IX. Зборів.
Четвер 2.IX. Золочів.
Субота 4.IX. Золочів.
Неділя 5.IX. Золочів.
Понеділок 6.IX. Броди.
Вівторок 7.IX. Броди. 193 17-?

Заходом Філії Просвіти в Дрогобичі відбудеться в часі від 15. вересня до 1. листопада 1926 р. в селі Губичах рільничо-господарський курс під проводом інжинірів аґрономії. Учасники курсу знайдуть приміщення в Губичах даром. Зголошення приймається за платою 15 зол. до 10. вересня 1926 р. 367 2—2

Вписи до приватної анґлійської школи на науку анґлійської мови відбуваються щоденно в днях від 25–31. серпня ц. р. Наука почнеться 1. вересня пл. Бернардинська 17 363 3—5

Президія Головної Управи „Рідної Школи" УПТ. подає до прилюдного відома, що управителем приватної української ґімназії „Рідної Школи" УПТ. в Рогатині установлено тимчасово учителя тоїж ґімназії п. М. Кужіля, а б. управителя ґімназії п. Антона Крушельницького звільнено зі служби в школах „Рідної Школи" У. П. Т. — Президія Головної Управи „Р. Ш." 377 а)

На „Рідну Школу" зложив Кружок „Рідна Школа" в Мостах Великих 60 зол. як збірку на весіллю Вп. Олі з Гоцьких і Антона Ковалиськів у Двірцях. Всім Жертводавцям щиро дякує Головна Управа „Рідної Школи". 377

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ.

КРАВАТКИ нові як також всілякі перерібки найдешевше поручає Грушецка. Гродзіцьких 6. перші сходи. 154 8-8

МАШИНУ „Mercedes" з українсько-польським письмом майже нову продасть Хомич, Дрогобич, Стрийська. 274 4-4

ГОДИННИКИ і будильники з 3 літною ґарантією поручає найдешевше І. З. Бактроґ, Львів Сикстуська 29. 152 8—10

ВДОВА з священичої родини, працьовита, розуміється на господарстві і кухні пошукує місця до заряду дому на селі або в місті. Ольга Доманська, Заболотці коло Бродів. 372 2—2

ПОШУКУЄТЬСЯ інструктора до двох дітей I. і V. ґімн. кл. на цілий рік. — Зголошення з услівями слати на адресу: Гр.-кат. уряд парох. Красносільці, п. Збараж. 368 2—2

ПРИЙМУ одного або двох учеників на помешкання з харчем і опікою від 70 золотих. Бурбела, Скарбківська 7, недалеко Народнього Дому. 358 3—3

ПРИЙМУ двох або трьох учеників на станцію з харчем. М. Чепіль, Львів, Садівницька ч. 27/I. 255 3—3

УЧЕНИКІВ з низших кляс прийму на станцію. Кордасевич, вул. Мурарська ч. 48 І. пов., побіч головної ґімназії. 349 2—5

НЕМОДНІ светери, жакети переробляє на найновіші фасони Трикотарська Робітня Салі Сокаль, Львівська 14, передостанній перестанок десятки. 382

ПРИЙМУ на мешкання з харчем дві панночки або двох учеників з низших кляс. Евентуальна поміч в науці. — Садівницька 21. І. поверх. 376 1—1

ПОШУКУЄТЬСЯ спільника-фахівця з капіталом 800—1000 дол. ам. до добре просперуючої реставрації в повітовім місті. Зголошення листовно до Адміністрації „Діла" під „Реставрація". 384

ПРИЙМУ на помешкання з харчем пильних учеників. Анна Качмарська Вишневецьких 2/II. (бічна Листопада). 341

СТАНЦІЯ для двох, ліпше ситуованих учениць, дуже близько реальної ґімназії (вул. Мохнацького) і ґімназії Василіянок. Евентуальна поміч в науці. Зголошення до Адміністрації під „Опіка". 299 2—2

ПРИЙМУ кількох учеників на мешкання. Відомість: Короля Лєщинського 34 I. поверх. 276 2—3

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Конц. Торговельні Курси Зофії Ґлюзінської, Львів, Пańska 14 приймають вписи на курси: торговельні річні і 5-міс., стенографії, писання на машинах і чужих мов; відділи мужеські і жіночі. Інформації і вписи щоденно від 12—1 і від 6—7. Проспекти даром на місці або за почтовим значком.

Управа: Проф. д-р Йосиф Ґлюзінський. 345 3—3

Концес. Торговельні Курси Й. Ґіршпрунґа, вул. Личаківська 34. приймають **вписи** на однорічний торговельний курс для молоді і 5-тимісячний для Пань і Панів. Стенографія і писання на машинах. Наука розпочинається 3. вересня.

За редакцію відповідає **Василь Мудрий.** Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло", Львів.Ринок ч. 10.

жидівську пресу на світі, створюючи підстави непорушної дійсности, хоч вона є тільки видумкою найнижчого розряду.

Ми ствердили, що Вол. Данченко є мітичною особою. Але нам можуть доказувати жидівські фабриканти, що це тільки гіпотеза, бож існує один Данченко, який називає себе Українцем. Так єсть, в часі революції мутна її хвиля викинула була на беріг життя якогось Данченка, нар. учителя, який навіть хвалився, що командував дніпровською чи чорноморською дивізією. Це темна людина з галерії бандитсько настроєних „повстанчих" отаманів. В останньому часі перебував він на Волині і крутився біля Оскілка. Можливо, що після таємної смерти свого „добродія", він пішов на услуги жидівського штабу у Варшаві і для „оборонних" цілей в процесі Шварцбарта скомпонував разом з „кореспондентом" варш. „Моменту" отсю розмову.

Справді, жидівська зручність, хитрість і правдомовність є безмежні.

VIII. Конференція С. І. Е.

Дня 18. серпня ц. р. почалася чергова восьма з черги конференція Міжнародньої Студентської Конфедерації (С. І. Е.) у Празі. На конференції були заступлені: Америка, Англія, Південна Африка, Канада, Шкоція, Індія, Швеція, Данія, Голяндія, Фінляндія, Естонія, Латвія, Польща, Румунія, Чехія, Бельгія, Люксенбург, Франція, Швайцарія, Мадярщина, Італія, Югославія, Болгарія, Грузія (еміґранти), Вірменія (еміґранти), Білорусь (еміґранти), Оресо (московські еміґранти) і Україна (Ц. Е. С. У. С.).

Українська делеґація складається з 5 ох членів: В. Орелецький — голова, д-р Нижанківський, І. Лоський, П. Коженників (Берлін) і П. Мухин — секретар.

Конференцію відкрито в салі празького ратуша під почесним головуванням чеського міністра освіти. На відкритті були крім делеґатів представники преси, чеського уряду, високих шкіл а також представники міжнародних установ, в тому числі і Ліґи Націй.

Праця почалася від привіту Американців, що взяли участь у конференції перший раз. Звіт з діяльности президії здавав дотеперішній голова Поляк Балінський. Центральним питанням було німецьке питання, що досі не розвязане з огляду на спротив Французів і їх приятелів визнати рівноправність німецькоі мови.

Першого дня приймав делеґатів міністер освіти Ч. С. Р. Від української делеґації брав участь у принятті д-р Нижанківський. Слідуючого дня складали звіти з діяльности поодиноких комісій. Голова Центрального Бюра Бельгієць Бонье ствердив, що ЦЕСУС виказав точність у співпраці з Бюром.

Англієць Мек Адам, голова Комісії міжнародніх зносин ствердив, що Українці реаґували на всі обіжники найскорше і найточніше. А Українець Федір Ємець з Берліна прислав аж 68 проєктів відзнак на конкурс. У друкованому звіті тоїж комісії відзначено, що 75 проєктів відзнаки для членів конфедерації прислали Українці через свій Центральний Союз Українського Студентства (ЦЕСУС).

В першій комісії (політика, відношення до инших орґанізацій і ин. справи) складав звіт з діяльности української централі д-р Нижанківський. В звіті змальовано положення українського студентства на еміґрації, в Польщі та Румунії. На те зареаґував голова С. І. Е. Балінський заявою, що політичні натяки українського делеґата проти „його країни" безпідставні. В третій комісії реферував український делеґат Орелецький про співпрацю ЦЕСУС-а з центральним Бюром відносно подорожей, міжнародніх транспортів та конкурсу відзнак. Третього дня продовжувала працю комісії. У першій комісії розглядали справу співпраці з Европейською Студентською Помічю. В цій справі поділилися учасники на групи: англьо-германську і романо-славянську. Перші вимагали співпраці з Е. С. П., а другі були проти неї. Дійшло до того, що провід у названій установі мають Німці.

На пленумі по звіті комісії пропаґанди прийшло до голосування над принятим у дійсні члени Голяндії. При голосуванні справа провалилася. Ніт основі статуту Екзекутива зложила свої мандати. Нові вибори були вроеко з завзятої боротьби між впливами Франції і Англійців. До Екзекутиви вибрано наново Балінського (Польща) і Адама (Англійця). На місце Француза прийшов на ст. місце віцепрезидента Чех Палечек, а на місце Мадяра Девка Француз Рока-Сера.

Далі йшла завзята боротьба за обсаду наших місць у екзекутиві. Можна сказати, що французький бльок вийшов з боротьби побідно.

Після пленуму делеґати удалися на прогульку по Чехії, від Українців узяв у ній участь д-р Нижанківський. Дня 23. почалася праця наново і трівативе аж до 28. серпня.

П.

Вітер зі загранииці.

Нашим „заграничникам" на увагу.

Недавно стрінув я у Львові одного з наших визначних громадян, що від довшого часу постійно живе за границею. Врадуваний цею стрічею давнього знайомого та ще й людини „з иншого світа", витаю його та питаю, як йому видався наш город по десяти літах його відсутности. На це одержую відповідь, що Львів нехарний, брудний. Та не про це питав я, бо таке чув уже не від одної панночки, якій в часі війни „пощастило" пожити у Відні, тому питаю вже зовсім конкретно, як видалася шан. громадянинові наша львівська громада? „Незвичайно тісний у неї горизонт" відповів мій розмовець тоном учителя до батька „тамоватого" сина, себто злегка співчутливим та глумливим тоном.

Я не міг на це нічого відповісти, бо якраз тоді надійшов гурток наших молодих громадян і їх поскочив привітати мій сідоголовий розмовник. На тому скінчилася наша розмова.

Одначе вона воскресила думки, які мені нераз вже по голові ходили. Тому дозволю собі піддати їх нашим громадянам, за границею живучим або тим, що звідтіля вернули. При тому, щоби не зводити дискусії на боки, зовсім не буду спорити про нашу заскорузлість, не висловлюся про наших заграничників на основі їх діл і писань, особливо в часі до березневого рішення, а приймаю заміт такий, як він впав, посчитаю тільки, що зробили ті наші громадяне, що мали нагоду поширити свій горизонт для піднесення своєї меншої братії.

Мушу ствердити, що дуже мало. А могли і повинні були вони зробити богато, передовсім ті, що вернули, одначе також і ті, що лишилися за границею.

Вони могли в наших часописах і инших видавництвах писати богато більше, як це робили, про все те, що цікавого і повчаючого за границею стрічали й бачили, могли вказувати на нові шляхи і напрямки в ріжних областях повоєнного життя, знайомити нас з життєм і побутом народів, серед яких довелося їм жити, з виданнями, що можуть причинитися до поширення того нашого „заскорузлого" світогляду та вказувати нам нові шляхи розвитку, а бодай впускати свіже повітря в нашу „заплісілу атмосферу". А ті, що вернули, повинні те саме робити живим словом і прикладом. Вони повинні давати відчити і виклади про все те, що корисного, додатнього і цікавого за границею чули та бачили, повинні брати собі також поза своєю професійною працею якусь ділянку громадянської роботи і старатися ввести в життя по своїм силам те, що уважають корисним для нашої суспільности. Того рішучо досі було у нас за мало, тому думаю, що не буде зайвим поклик до наших заграничників, особливо до тих, що до нас вернули і тут на шли якесь пристановище, щоби приступили до праці над всестороннім піднесенням нашого народу, над введенням його на новий шлях і над переміною його в модерну націю, яка завдяки їх праці моглаб не тільки встоятися, але й розвинутися серед злиднів важкого повоєнного життя.

Колиб вони не відгукнулися на цей поклик, то виставилиб собі кепське свідоцтво; вони примусилиб нас уважати їх не авангардою на шляху поступу, тільки карикатурними героями з повістей Лейкіна.

Дека.

За оживлення господарського життя.

Наради українських купців, промисловців і кооператорів.

В середу, 25. ц. м., відбулася заходами Народньої Орґанізації міста Львова спільна нарада представників львівського українського купецтва, промислу, кооперації та центральних господарських установ. Нараду відкрив представник Народньої Орґанізації Л. Петрушевич короткою промовою, в якій зазначив, що предметом наради є справа піднесення народнього господарства взагалі, реалізація в практичному житті клича „свій до свого", та актуальної тепер справи українського ярмарку в Станиславові.

Основний реферат про наше господарське положення та про наші економічні завдання під теперішню пору виголосив п. О. Луцький. Він підкреслив, що в нас перед війною звертали більше уваги на політичні та національно-культурні справи, а економічним справам хоч і уділяли деякої уваги, то всеж до них не прикладалися так, як до перших. Щойно війна, повоєнна руїна та економічне виснаження і біда приневолили нас звернути пильнішу увагу на економічні справи.

До передвоєнних відносин була достосована і психіка нашого народу, а особливо інтеліґенції. Для нього великий авторітет мав диплом, що забезпечував державну службу, що бюрократизував нашу інтеліґенцію, а за те не мала ціни вільна професія, вільні стани людей великої нераз особистої ініціятиви та життевої боєздатности чи то на полі торговлі чи промислу.

Ця психіка покутує в нас по нинішній день. Та всеж спід неї вже виломлюються перш за все наші народні маси, а щойно за ними тупцює наша інтеліґенція. В нас по війні появився купецький хист. Появилося розуміння господарської дисципліни та значної колективної а то й приватної ініціятиви. Не є це в нинішніх відносинах відокремлене явище, бо такі процеси відбуваються в цілій Европі, а то й в цілому світі. Не дипльом, а вміння створити для себе варстат праці, забезпечити екзистенцію, вміти ризикувати, зважуватися на велике, та бути підготованим до завзятої життевої боротьби,—словом вміти бути „під возом і на возі" ось тип людей, в руках яких майбутність. Нинішні европейські суспільности американізуються. Треба американізуватися і нам, може в більшій мірі як кому иншому, бо ми економічно бідні та безсильні, а відома нині річ, що найважнішою запорукою політичних успіхів та сукцесів є не що инше а сильна економічна база народу.

Промовець ілюстрував деякими фактами з нашого життя ті симпатичні явища, що вказують на цілковиту перебудову народньої психіки, на цілком нові погляди на життя. Нині селянські маси агуртовані в кооперативах прекрасно проводять в життя клич „свій до свого", та виявляють на тому полі неабияку дисципліну. Українська кооперація починає ставати важним чинником у нашому економічному відродженні та вона цілковито не хоче і не має на меті вбивати приватної ініціятиви українського промисловця чи купця, під ним конкурувати. Вона радше бажалаб його підтримати та допомогти йому, бо не всюди і не в кожному напрямі серед нинішніх обставин дається заступити приватню ініціятиву колективною.

Накінець кинув бесідник ідею консолідації українського промислу і торговлі та створення в тій ціли української торговельно-промислової палати. Щож до станиславівського ярмарку, то він безперечно буде першим повоєнним показчиком наших здобутків на полі торговлі та промислу, першою спробою консолідації наших економічних сил і буде мати велике господарське і пропаґандистичне значіння. Тому ярмарок треба всіми силами підтримати та взяти в ньому орґанізовану участь.

Над рефератом виязалася обширна дискусія, в якій брали участь: пп. Галібей, Стефанівський, Голіян, Карпяк, С. Герасимович, Конюх і инші. Всі промовці висказалися за створенням української торговельної палати та за участю в станиславівському ярмарку. Провідником нарад був голова „Міщанського Братства" п. В. Гресяк, а секретарем п. Личківський.

НОВИНКИ.

— Греко-католики в Боснії. Як відомо, в Боснії живе ок. 10.000 греко-католицьких Українців, що вимандрували туди давним-давно з Галичини. Душпастирську службу між ними повнило пятьох священиків під проводом апостольського адміністратора о. Базюка. Греко-католицькі переселенці в Боснії живуть у тяжких матеріяльних обставинах. Вони здавна були наражені на денаціоналізаційні впливи сусіднього сербського населення, з окрема ж на аґітацію сербської православної церкви. Ця аґітація видала тепер, як довідуємося, свої овочі. Ось більшість наших людей, а саме чотири гр.-кат. громади покинули унію і перейшли на православіє. Ликують Серби, які тепер про око дозволяють тим громадам мати українських православних священиків та обіцяють шанувати звичаї української церкви. Але нема сумніву, що в короткому часі не буде й сліду по боснійських православних Українцях, бо всі вони розпливуться в сербському морі. Чи не можна-б тих наших боснійських переселенців виселити до Канади, про що свого часу багато говорилося?

— Про могилу Шевченка біля Косова пишуть нам: В 1914 р. здвигнули у нас діяльні люде біля кутського моста високу могилу в честь Шевченка. На могилі поставлено памятник, який віддано під опіку громадянства в часі величавих свят у 100-ліття уродин нашого ґенія. Прийшла світова війна, змінилися часи. Були у нас північні сусіди, що перші ушкодили памятник. Потім прийшли західні сусіди, що камінням обтовкли половину голови памятника. Старалися ще залізними дручками видовбати марнурову плиту з підстави памятника, але це тим людям „західної культури" вже не вдалося, бо марнур не подався. Кілька літ минуло з того часу, а памятник стоїть весь час облупаний, обтовчений, опущений. Опущена також сама могила. Чиж нема нікого в Косівщині, що подумав би про привернення до ладу могили й памятника? Чи нікому не лупається лице з сорому, як уже не перед своїми, то бодай перед чужими, що масово приїздять сюди що-року?

— Мін. Суйковський і шкільництво на Волині. Після повороту з відпустки в перших днях вересня вибереться мін. Суйковський, як подає польська преса, на Волинь, щоб перевести там інспекцію й управильнення відносин у тамошньому шкільництві.

— З польських тюрем. З луцької тюрми втікло 6 арештантів, обвинувачених в орґанізації диверзійних відділів на радянському пограничу. Втікли таким чином, що перепилували пильником крати в тюремних вікнах. — У ковельській тюрмі прийшло до великих заворушень. Арештанти забарикадувалися, після чого повибивали вікна, попалили сінники і т. д. Спокій і порядок привернула покликана поліція. Причини тих заворушень нам не відомі.

— Польська православна церква зростає. Після свящ. Гушна і Петрушки ще один польський священик перейшов на православя. Дня 21. ц. м. в мешканні митр. Діонизія відбувся перехід кс. Стан. Захарясевича з католицизму на православія зах. обряду. Акту принятти о. Захарясевича доконав сам митр. Діонизій, котрий вручив о. Захарясевичеві відзнаку прав. духовника: золочений хрест. Захарясевича віддано до диспозиції о. Гушни, який приїде до Варшави в найближчих днях. Тоді порішать ряд принципіяльних та орґанізаційних справ польської православної національної церкви.

— Бадіян далі демаскує. Бувший член компартії Я. І. Бадіян, що виїхав зі СРСР і опинився в Берліні, публікує далі в берлінському „Рулю" свої ревеляції про режім пролетарської диктатури і про політику компартії. Він має себе представником і делеґатом правої робітничої опозиції за кордон. В тім же „Рулю" видрукував

Тріюмфальний похід брехні.

Підготування всесвітнього жидівства до процесу Шварцбарта. — Що говорить про погроми на Україні неіснуючий провідник українських соціялістів.

Всесвітнє жидівство всіх напрямків, від найправіших до найлівіших, горячково підготовлюється до процесу Шварцбарта, що мається відбути в Парижі в жовтні або листопаді ц. р. Поруч відомих жидівських організацій у всіх европейських країнах і в Америці, твориться ще спеціяльні пропагандові комітети, яких завданням збирати грошеві засоби на кошти процесу, впливати на пресу (оскільки вона не є в жидівських руках), збирати і компілювати матеріяли про погроми, викликувати відповідні настрої і т. ин. Недавно виїхав у Харків оборонець Шварцбарта паризький адвокат Анрі Торрес, щоби й від комуністів видобути якісь потрібні матеріяли. Не знати тільки, чи схоче він покористуватися фактами, поданими Бадяном, членом робітничої опозиції в комуністичній партії, про те, що на Україні робили погроми й відповідальні комуністичні достойники.

Жиди приготовлюються до процесу всею силою пари, щоби в метрополії світа, в Парижі, обкидати грязюкою український нарід. На жаль, у нас майже нічого не робиться в тому напрямку, щоби вірно освітлити погроми та представити ролю Жидів на Україні перед і в часі революції. А найвищий час хоч приготовити брошуру на цю тему у французькій мові.

Заходи оборони, якіб вони не були, є наскрізь зровумілі. За те прийоми, яких вхопилися жидівські пропагандистичні комітети, а головно відома зі своєї поглибленої „етики" жидівська преса, є справді оригінальні.

Чим ближче до процесу, тим більше зявляється власних фабрикатів на тему послідовного погромництва пок. С. Петлюри. А щоби ті фабрикати могли збуджувати довіря і більше цінилися, то їх вкладається в уста українських „провідників". До клясичних фабрикатів з тієї матерії належить розмова, яку з представником варшавського „Моменту" мав В о л о д и м и р Д а н ч е н к о, „провідник українських соціялістів у Підкарпатській Руси".

Годиться з тією розмовою і „откровеніями" Данченка познайомити й наших читачів. Подаємо її за львівською „Хвилею":

„Ми, українські соціялісти, — хоч апотеозуємо визвольну боротьбу України, не були ніколи вдоволені тим, що якраз Петлюра став головою того руху. Жаден з провідників українського соціялізму не міг погодитися з методами Петлюри, яких висловом була повінь жид. погромів у десятках міст і містечок. На жаль, ми не були тоді в спроможности перешкодити тому брутальному режімові насильств, яких синонімом був Петлюра. Я особисто інтервенІював нераз у ґенералів і старшин Петлюри. Я їх остерігав і звертав увагу на висліди кріввавої гри, бо хібаж ясно, що шляхом масової різні не можна здобути волі, яка повинна спиратися на людяности і справедливости. Одначе ані мій голос, ані моїх товаришів не був вислуханий; навпаки, погроми прибрали ще більше дикий характер, а ми, соціялісти, були ще більше спаралізовані у свободі рухів. В Камянці Подільському показав мені товариш, що боровся в рядах Петлюри, пляката, одержані з Проскурова і Дубови (?!) з написом: „Бей Жідов, спасай Украіну!" Одержавши такий плякат, скликав я Окружний Комітет Соц. Партії в Камянці на сходини, щоби застановитися над ситуацією. Кермували мною дві інтенції: перш усього я знав, що афіші создцовано за згодою ґенерального штабу Петлюри, а може навіть самого Петлюри, по друге — я хотів використати момент, бо тоді в Камянці находився Петлюра. Після довгої дискусії зібрання постановило вислати до Петлюри делеґацію, щоби вплинути на нього, а вкінці довідатися про його погляд в тій прикрій справі. В склад тієї делеґації, зложеної з трьох осіб, входив і я. Петлюра принява нас страшно холодно, мабуть додумувався, в якій матерії хочемо з ним конферувати. Ми повідомили його про наше становище, говорячи, що боротьба за волю наповнює нас радістю, але що методи боротьби вважаємо шкідливими, а навіть небезпечними для незалежницької ідеї. Петлюра весь час нервово крутився по кімнаті і мимрив: „шкідливі, шкідливі". Але коли приступив до стола і глянув на предложений афіш, впав у страшний гнів і бив пястуком в стіл. Ситуація ставала прикрою.

„Чого хочете?" — ревів Петлюра нелюдським голосом.

„Хочемо, щоби Ви видали заборону уладжувати дальші різні. Нашої визвольної боротьби не сміє плямити кров соток тисяч (sic!) жертв погромів.

„І що маєте ще сказати? — питав Петлюра, дивлячись на нас ненависними, повними злоби очима.

В часі тієї розмови ввійшов невідомий мені ґенерал і тихо про щось повідомив Петлюру. Петлюра казав нам вийти до другої кімнати і підождати. Ми ждали близько 4 години. Аж опісля вислав до нас адютанта, який нам заявив, що „Його високість" (?!) не може сьогодня з нами більше розмовляти.

„А коли?" — запитав я адютанта.

Той вийшов і вернув з відповідю:

„Ніколи!"

Та відповідь зробила на нас дуже прикре враження. Для нас стало ясним, що Петлюра несе відповідальність за різні.

— Чи Ви є переконані, що Петлюра знав про всі погроми? — було питання кореспондента „Моменту".

— Чи про всі — не знаю. Але що відозви і декрети (sic!), які взивали до погромів, були близькі до нього, було ясним не лише для мене, але для кожної людини, що жила на Україні.

— А чи Петлюра міг запобігти або припинити погроми?

— В першій фазі безумовно так, опісля вже ні, тому що погроми прибрали масовий характер, а в богатьох місцевостях розвивалися зі стихійною силою, просто спонтанічно, отже були незорганізовані... Хтонебудь з голоти мав кріс, сокиру і... мішок, ішов на погром і грабіж.

Вкінці зазначує Данченко, що Петлюра „сплямив, сплюгавив і збещестив ідею вільної України".

Треба признати, що цей фабрикат зроблено незвичайно талановито. Для людини, необзнайомленої з українськими відносинами, це просто „майстерштік". Якраз ця обставина, не зважаючи на недостачу місця в нашому органі, примусила нас ту розмову, якої ніколи і ніде не було, з одного боку подати в цілости, а з другого спинитися над деякими „дрібницями", які якраз вказують на незвичайну зручність жидівського калюмніяторства.

Перш усього слід ствердити, що ніякого „провідника українських соціялістів на Підкарпатській Руси", який називався би В о л о д и м и р Д а н ч е н к о ніколи не було і нема. Провідниками українських соціялістів на Закарпатті є Я. Остапчук (б. посол до австр. парляменту), д-р Мих. Нааковський (б. посол до галицького сойму) і Ст. Клочурак. Основником тієї партії був між иншими майор Пуза, який давно помер. Отже Вол. Данченко є наскрізь м і т и ч н о ю особою, а зовсім певно мітичним провідником українських соціялістів. Фабрикант цеї розмови з варшавського „Моменту" порадив собі в той спосіб, що для своїх низьких цілей запозичився прізвищем відомого директора театру в Москві (з походження Українця) Вол. Немировича-Данченка, щоби сконструувати свій фабрикат.

Той мітичний „провідник" українських соціялістів, тепер на Закарпатті, а передтим у Камянці, в справі погромів звертався відразу до Петлюри, а не до уряду, в якому весь час (за виняком двотижневого урядування кабінету проф. Остапенка) засідали члени соціялістичної партії. Очевидно, цього не знав автор фабрикату. Цікаво теж, чому „погромницькі плякати" на Україні були в р о с і й с ь к і й мові, а не в українській. Це qui pro quo вийшло з того, що автор фабрикату, варшавський Жид, знає тільки російську мову, а не знає української. Бажаючи подати в цій казочці також щось в о р и г і н а л і, написав по російськи: „Бей Жідов, спасай Украіну" в пересвідченні, що то по українськи. Відомий йому був з погрому Проскурів і він його навів та ще й додав другу місцевість „Дубова" так собі на здогад буряків, думаючи, що на широкому просторі України повинна бути подібна місцевість. Та в проскурівському районі її нема.

Мітичний Данченко брав участь у делеґації до Петлюри з двома иншими членами соц. партії. Для достовірности того факту повинен був їх назвати. Тимчасом фабрикація, яка повинна оперувати не лише „фактами", але й іменами, тут не дописала.

Розмова з Петлюрою представлена дуже талановито, живо, драматично. Можна уявити собі нпр. „рев" Петлюри, який був людиною дуже ніжною. Одначе й там занадто рівко виступає одна щілина. Говориться там, що „в часі розмови увійшов н е в і д о м и й мені ґенерал". Як може бути, щоби такому визначному членові соц. партії, який сам називає себе „провідником", був невідомий петлюрівський ґенерал, коли тих ґенералів було мало і в с і вони були відомі кожному помітнішому українському громадянинові, навіть такому, що ніколи в Камянці не був. Варто було теж назвати й адютанта. Також титул Петлюри: „Його високість", титул, якого ніхто ніколи не вживав у відношенні до особи і становища Петлюри, вказує на фабрикацію.

Так поводиться чесна жидівська преса, коли хоче якусь справу роздути, найти „арґументи" для своїх низьких цілей. Нічого не маємо проти оборони Шварцбарта, але не можемо пустити мимо нікчемних, калюмніяторських способів „оборони". Завтра, ця мітична розмова при помочі широко закроєного інформаційного апарату обійде вс...

В. Л.

Сліпі бачать?

Париж, в серпні 1926.

I.

Появилася і звернула на себе живу цікавість наукового світа й широкого загалу — книжка, про яку, правду сказати, повинен би Вам написати лікар або психольог, а ще краще спеціяліст в окулістиці і психофізіольогії. Що одначе нема багато надії, щоб воно так сталося, то нехай буде вільно зробити це нам — у короткім рефераті, скромнім і без претенсій.

Книжка документально розказує про те, як людина сліпа може виховати в собі змисл зору. Невже може бути тема важніша для нещасних-сліпих, зворушливіша для загалу?

II.

Жюль Ромен належить до тих французьких письменників, котрим заблестіли найбільші успіхи на драматичнім полі. Нпр. його сатирична комедія „Кнок або тріюмф медицини" роками цілими не сходила зі сцени одного з найкращих паризьких театрів, стягаючи туди кождого вечера сотні публики. Сюжет: Є собі містечко, де люде супокійно живуть, у прегарному повітрі й здоровому підсонні, і доживають щасливо свої дні. Слабостей і хоріб мало, а старий місцевий лікар, своїми старими методами, без великих коштів і штудерних апаратів по своїм силам помагає кому треба. Очевидно, він і не заробляє собі багато гроша. Кінець кінців він уступає своє місце молодому, „модерному" лікареві докторові Кнокові. Цьому ані не сниться вдоволятися мізерними доходами. Та, щоб їх збільшити, треба збільшити число хорих і хоріб. На це є прегарні способи: популярними викладами, світляними образами побільшених мікробів тай відповідно поведеною „освідомляючою" пропагандою „гігієни" йому швидко вдається вмовити в здорову людність містечка всякі хороби, болі, небезпеки слабостей — і накликати до свойого кабінету і своїх блискучих апаратів юрби „пацієнтів", а до своїх кишень — гарні гроші. Коли його попередник запевняв кожного пацієнта, що він здоровий, а його недомагання — дрібниця, яка швидко минеться, то д-р Кнок поводиться навідворіть. Він запевняє найздоровіших людей, що стану здоровля властиво немає та що те, що профани називають „здоровлям" — стан дуже хиткий, який до того не вішує нічого доброго. І так далі — додумайтеся самі решти. Глядачі ревіли від сміху...

III.

Кілька років тому Жюль Ромен, залишивши оцей свій літературний псевдонім, надрукував під своїм дійсним прізвищем (Люї Фаріґуль) книжку строго наукову про „Позасіткове бачення і пароптичний змисл". У т і й книжці Ромен показував, як людина може бачити „без очей". Показалося, що повістяр і драматург віддавався рівночасно фізіольогічним студіям і працям. Як і не могло бути инакше, книжка розбурхала величезні надії серед безлічи сліпих, особливо воєнних, тай скептичне кивання головами — серед окулістів. Одні й другі погодилися на тому, щоби перевести науково провірювані спроби над методою пароптичною і її результатами. Спробу таку зроблено на протязі минулого, 1925 року, а результати спроби подає книжка, на яку ми хотіли би звернути увагу кого слід.*)

Від разу треба сказати, що результати, викликані веденими під лікарським наглядом експериментами, удалися, — на жаль не в тій мірі, як мріли вже численні сліпі, спрагнені світла. Пароптичний змисл — явище вимкове і важко його викликати й виховати; для загалу сліпих воно, покищо бодай, недоступне.

IV.

Під проводом Ромена д-р Моблян піднявся виховати зір пані Гейн, яка осліпла була у віці $1\frac{1}{2}$ року життя і яка зовсім забула зорові враження — світла, барв. Після довгих і важких зусиль удалося привернути сліпій безперечні елементи зору, навчити її відріжняти світло, барви, форми, письменні знаки.

Книжка „Пароптичне виховання" подрібно, крок за кроком, викладає результати, осягнені панею Гейн протягом 8 місячної праці. Досвіди описані там один по одному — учителем і ученицею. Їх висновок такий: „Не теорії вам приносимо, а факти. Ось подробиці наших спроб, ось наша техніка, ось труднощі, які ми стрінули, ось результати, до яких ми дійшли. До результатів тих і ви можете дійти, коли будете з доброю вірою і витревалістю йти нашою методою".

Маємо в книжці тій документ особливий і новий: уперве тут сліпа людина оповідає, як вона здобула собі певні враження абсолютно нові, відмінні від усіх тих, яких вона зазнавала раніше.

Також для поглиблення деяких фільософічних проблєм приносить книга важні причинки: про формування ідеї простору, про асоціяції між зором і дотиком, про вид форм і барв, про будову зримого світа, про уклади свідомости.

Автори остерігають сліпих перед завеликими надіями. Не обіцюють їм дати практичний рівновартник очного зору — тим менше, що дотеперішні способи дали сліпій тільки фрагментарні результати, які добуваються тільки поволи, а вдержуються дуже важко. Як досі стоїть справа, не можна ще говорити про те, щоби ту методу прикладати загально й одноцільно до всіх сліпих. Чудесне відкриття Ромена — кажуть автори — то перший крок, тепер черга на спеціялістів братися за виведення практичних і теоретичних овочів того відкриття.

До книжки додана біографія — свого рода історичний нарис відкриття з переглядом головних полемічних замітів.

---

*) L. H. Heyn et R. Maublanc, Une éducation paroptique. (Nouvelle Revue Française, Paris 1926).